

AHİRETE İMAN VE İNSAN HAYATINA ETKİSİ*

¹ Ölüm denen gerçek her gün yaklaşıyor. Her geçen gün, yaşlı olsun, genç olsun bütün insanların ömür takviminden bir yaprak daha düşürüyor ve herkes kaçınılmaz biçimde hayatının sonuna doğru yol alıyor. Bunu, her gün yaşadığımız sayısız örneği ile görüp duruyoruz. Her canlının hayatı son bulacak. Ancak ömrü sınırlı olan yalnız insan değil, insanı omuzlarında taşıyan dünya; onun, içinde yer aldığı sistem ve bütün kâinatın da tıpkı canlılar gibi belli bir ömrü var. Bir gün gelecek kâinatın da ömrü tükenecek ve her şey yerle bir olacak ve düzen bozulacaktır. Bu, yeryüzünün ve bütün kâinatın “ömrünün” sonu olacaktır. Kâinatın, bu müthiş olayı yaşayacağı güne “kıyamet günü” diyoruz.

Ancak insanın ölümü, kâinat düzeninin bozulması ile kıyametin kopması her şeyin sonu değildir. Aksine, kıyametin ardından, bozulan düzen yeniden kurulacak, ölen herkes tekrar diriltilecek, ikinci ve sonsuz bir hayat başlayacaktır. Yüce Allah’ın kudreti ile gerçekleşecek olan bu ikinci hayata da “**Ahîret hayatı**” diyoruz.

Bütün semavî dinlerin inanç esasları içinde ahîret hayatına iman esası vardır. En son semavî din olan İslâm, **Ahîret hayatının** varlığı üzerinde önemle durur. Tıpkı geçmiş semavî dinlerde olduğu gibi, bizim dinimizde de, her şeyin son bulmasından sonra ikinci ve sonsuz bir hayatın varlığına inanmak, nihai kurtuluşun temel şartları yani iman esasları arasında yer almaktadır.

Ahîret hayatı, kıyametin kopmasından sonra, Allah’ın, gelmiş geçmiş bütün insanları ve diğer canlıları tekrar diriltmesi ile başlayacaktır. İnsanın ölüp kabre konması ile kıyametin kopup insanların tekrar diriltilmesi arasında geçen zaman **kabir hayatı**, bu ara zamana da “**berzah âlemi**” denmektedir.

“Ahîret” kelimesi; sözlük anlamı ile “evvel” kelimesinin zıddını ifade eder. İslâmî bir terim olarak, “öbür dünya”, “ölümden sonraki hayat” anlamında kullanılır. Buna göre **dünya**, canlıların yaşadığı ilk âlem, **ahîret** ise son âlem-dir.

Ahîret hayatının yaşanacağı ortam Kur’an’da “**ed-dâru’l-âhira**” (Ankebût, 29/64) “ikinci yurt”, “ahîret yurdu” şeklinde de kullanılmaktadır.

Ahîret gününe iman, Allah’a iman esasından ayrı düşünülemez. Çünkü Allah’a iman etmek, onun bildirdiği hakikatlere de iman etmeyi gerektirir. İnan-

manmız da kaçınılmaz olur. Durdan dolayı müstüman, manının bir gereğ olarak daima ahiret gününe iman ettiğini, Kur'an ve sahih sünnette bildirilen ahiret ahvaline inandığını da söyler. İşte şu ayet-i kerime bize, ahirete imanı İslâm inanç temellerinden biri olduğunu bildirmektedir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ

“Ey iman edenler! Allah’a, Peygamber’ine, peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin” (Nisâ, 4/136).

Aynı ayetin devamında bu esasları inkâr etmenin küfür olduğu bildirilmektedir.

وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

“Kim Allah’ı, meleklerini, kitaplarını, Peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse, derin bir sapıklığa düşmüş olur.”

Kıyamet Günü

Kıyametin mutlaka kopacağını Kur’an, *“Kıyamet mutlaka gelecektir.”* (Tâ-hâ, 20/15) diye haber vermektedir. Kâinattaki akıllara durgunluk veren düzen ve sistem o gün son bulacak, bambaşka ve dehşetli bir hâl yaşanacaktır.

يَوْمَ نُطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجْلِ لِلْكِتَابِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْنا إِنَّا كُنَّا فاعِلِينَ

“Yazılı kâğıt tomarlarının dürülmesi gibi göğü düreğemiz günü düşün. Başlangıçta ilk yaratmayı nasıl yaptysak, -üzerimize bir vaad olarak- onu yine yapacağız.” (Enbiyâ, 21/104)

Şu ayetlerde de kıyametin kopuş anından sahneler sunulmaktadır:

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ وَإِذَا الْكُوكَبُ انْتَثَرَتْ وَإِذَا الْجِبَالُ فَجُورَتْ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ عَلِمْتَ نَفْسًا

قَدَّمْتَ وَأَخَّرْتَ

“Gök yarıldığı zaman, yıldızlar saçıldığı zaman, denizler kaynayıp fişkırdığı zaman, kabirlerin içindekiler dışarı çıkarıldığı zaman herkes yaptığı ve yapmadığı şeyleri bilecek.” (Infîtâr, 82/1-5)

الْقَارِعَةُ مَا الْقَارِعَةُ وَمَا أَذْرِكُ مَا الْقَارِعَةُ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُورِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ

الْمَنْفُوشِ

“Yürekleri hoplatan büyük felaket! Nedir o yürekleri hoplatan büyük felaket? Yürekleri hoplatan büyük felaketin ne olduğunu sen ne bileceksin? O gün

insanlar, her biri bir tarafa uçuşan küçük kelebekler gibi olacaktır. Dağlar da atılmış renkli yünler gibi olacaktır.” (Kâri’a, 101/ 1-5)

Kıyametin kopması ile Yüce Allah’tan başka her şey yok olacaktır. Şu ayetlerde bu gerçek ortaya konmaktadır:

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَبْقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

“Yeryüzündeki her şey yok olacaktır. Ancak azamet ve ikram sahibi Rabb’inin zâtı bâkî kalacaktır.” (Rahmân, 55/26–27; bk. Kasas, 28/88)

Kıyamet gününde hiç kimsenin hiç kimseye faydası olmayacaktır. O gün emir ve yetki sadece Allah’a aittir.

يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ

“O gün kimse kimseye hiçbir fayda sağlayamayacaktır. O gün buyruk, yalnız Allah’ındır.” (İnfitâr, 82/19)

Kıyametin Kopma Zamanı

Her şeyi merak eden insan, kendi akıbetini doğrudan ilgilendiren kıyametin ne zaman kopacağını da elbette merak edecektir. İnsanın, hakkında bilgi sahibi olabileceği alan ve bu alan hakkında elde edebileceği bilgi sınırlıdır. İnsan bilgisinin ulaşamayacağı, yalnızca yüce Allah’ın bilgisi dâhilinde olan işler de vardır. Yalnız Allah’ın bildiği bu bilgilere “gayb bilgileri”, bunların bağlı olduğu alanlara da “gayb konuları” denir. Kıyametin kopacağı vakit de işte böyle gayb bilgilerinden birini oluşturmaktadır. Mekkeli müşrikler, Hz. Peygamber (s.a.s.)’in peygamber olduğunu ispat edebilmesi için, kıyametin ne zaman kopacağını bilmesi gerektiğine inanıyor ve bu soruyu ona yöneltiyorlardı. Oysa hikmeti gereği, Allah Teala kıyametin kopacağı zamanın bilgisini kendisine saklamış, yani onu gayb bilgileri arasına koymuştu. Şu ayet onların bu sorularına cevap olmak üzere inmiştir:

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسِيهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَفِيِّهَا إِلَّا هُوَ

“Sana kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlar. De ki: ‘Onun bilgisi ancak Rabb’inin katındadır. Onu vaktinde ancak O (Allah) ortaya çıkaracaktır...’” (A’raf, 7/187)

Vahiy meleği Cebrail, insan sûretinde Hz. Peygamber’in yanına gelerek İslâm dininin esasları ile ilgili bazı sorular sormuş ve cevaplarını almıştı. Bu sorular arasında,

مَتَى السَّاعَةُ؟ “Kıyamet ne zaman kopacaktır?” sorusu da vardı. Hz.

Peygamber’in verdiği cevap şöyle olmuştur:

Kıyametin Kopması “Yakın”dır

İnsanların çoğunun inancının aksine kıyametin kopması hiç de uzak değildir. “Gelecek olan her şeyin yakın olduğu” gerçeğini göz önünde bulundurmak gerekir. Dünyaya ait her şeyin son bulacağı, bütün hırsların yok olacağı, düşmanlıkların, geleceğe ait plânların anlamını tamamen yitireceği o günün gelmesi yakındır. Müşriklerin kıyametin kopacağına ihtimal vermeyerek onu uzak görmelerini Kur’an şöyle tasvir ediyor:

أَتَهُمْ يَوْمَئِذٍ بَعِيدًا وَتَرِيَهُ قَرِيبًا

“Şüphesiz onlar (kâfirler), o azabı(n gerçekleşeceği kıyameti) uzak görüyorlar, biz ise onu yakın görüyoruz.” (Meâric,70/ 6–7)

Allah Teala, kıyametin vaktini bildirmemekle beraber, onun yakın olduğunu haber vermektedir:

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَالنَّسْفُ الْقَمَرُ

“Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı” (Kamer, 54/1). Ayette, Hz. Peygamber’in bir mucizesine (ayın yarılması) işaret edilirken, kıyametin yaklaştığı da haber verilmektedir. Bir başka ayette de şöyle buyurulmaktadır:

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا

“İnsanlar sana kıyametin vaktini soruyorlar. De ki: ‘Onun bilgisi ancak Allah katındadır.’ Ne bilirsin, belki de kıyamet yakında gerçekleşir” (Ahzâb, 33 / 63). Şu hadis-i şerif de bu konuyu vurgulamaktadır:

بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ مُشِيرًا بِأَصْبَعِيهِ السَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى

Hz. Peygamber (s.a.s.), işaret parmağı ile orta parmağını birleştirip göstererek, “Kıyametin gelmesi şu ikisi (arasındaki fark) gibi (yakın) iken ben gönderildim”²¹⁴ buyurmuştur.

وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ بِمَا تُعَدُّونَ

“Şüphesiz Rabb’inin nezdinde bir gün, sizin saydığınız bin yıl gibidir.” (Hacc, 22/47) ayetinden hareketle söyleyebiliriz ki, kıyametin yakın oluşu bizim ölçülerimizden çok, kâinatın kendi ömrü içindeki bir oranlamayı ifade ediyor. Buna göre kıyametin yakın oluşu, kâinatın yaratılışından itibaren geçen zamana nispetle, kalan ömrünün çok az olduğunu ifade etmektedir, diyebiliriz.

²¹³ Buhârî, İman, 37, I, 18.

²¹⁴ Buhârî, Rikâk, 39, I, 190.

Kıyamet Alâmetleri

1. Kıyametin kopması yaklaşınca, ortalığı bir duman kaplayacak, bunun üzerine mü'minler nezleye yakalanmış bir hâle gelecek, kâfirler ise çok kötü ve zor bir duruma geleceklerdir.

2. **Deccâl** ortaya çıkacak ve ilâhlık iddiasında bulunacaktır.

3. **Dâbbetülarz** denen bir mahlûk çıkacaktır. Şu ayette bu konu açıkça bildirilmektedir:

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ

“(Kıyametin kopacağına dair) o söz başlarına gelince, onlar için kendilerine yerden bir dâbbe (canlı bir yaratık) çıkarırız. O, onlara insanların ayetlerimize kesin olarak inanmadıklarını söyler.” (Neml, 27/82)

4. Güneş Batı'dan doğacaktır. Hz. Peygamber bu konuda şöyle buyurmuştur:

لَا تَأْتِيكُمُ السَّاعَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا

“Güneş battığı yerden doğmadıkça kıyamet kopmayacaktır.”²¹⁵ Güneş Batıdan doğup da insanlar bunu gördüklerinde hepsi iman edecek fakat bu iman onlara fayda sağlamayacaktır. Şu ayette işte bu anlatılmaktadır:

يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِن قَبْلُ

“Rabb'inin ayetlerinden bazıları geldiği gün daha önce iman etmemiş veya imanında bir hayır kazanmamış olan bir kimseye (o günkü) imanı fayda vermez.” (En'âm, 6/158) İşte bu an, tövbe kapısının kapandığı andır.

5. **Hz. İsa**'nın yeryüzüne inerek Hz. Peygamber'in dini üzere amel etmesi, Deccâl'i öldürmesi. Hz. İsa'nın inişi, Kur'an'da işaret yollu bildirilmiş, sahih hadislerde ise açıkça ifade edilmiştir:

وَإِنَّهُ لَعَلَّمَ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا “Şüphesiz o kıyametin (kopacağıının) bir bilgisidir.

Artık onun hakkında şüphe etmeyin” (Zuhrûf, 43/61) anlamındaki ayet, öncesi ve sonrası ile değerlendirilerek “kıyametin bilgisi” olduğu bildirilenin Hz. İsa (a.s.) olduğunu tefsir bilginleri ifade etmektedirler.

6. Ye'cüc ve Me'cüc adlı iki kavmin ortaya çıkıp yeryüzünde fesat ve bozgunculuk çıkarmaları. Şu ayet-i kerimede bu olaya işaret vardır:

حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ

أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا

7, 8, 9. Yeryüzünün Doğusunda, Batısında ve Arap Yarımadasında güneş tutulması.

10. Yemen’de büyük bir ateşin ortaya çıkması. Aşağıdaki hadis bu alametleri topluca bildirmektedir. Hüzeyfe b. Üseyd (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.s.);

إِنَّهَا لَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ حَتَّى تَرَوْنَ قَبْلَهَا عَشْرَ آيَاتٍ فَذَكَرَ الدُّخَانَ وَالِدَّ الْجَالَ وَالِدَابَّةَ وَطُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَتُرُوءَ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ وَيَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَثَلَاثَةَ خُسُوفٍ خَسْفٍ بِالشَّرْقِ وَخَسْفٍ بِالمَغْرِبِ وَخَسْفٍ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَأَخِرَ ذَلِكَ نَارٌ تَخْرُجُ مِنَ الْيَمَنِ

“Kıyamet, kopuşundan önce on alameti görmediğiniz sürece kopmayacaktır, buyurdu ve Duman’ı, Deccâl’i, Dâbbetü’l-Arz’ı, Güneş’in Batı’dan doğmasını, İsa b. Meryem’in inişini, Ye’cüc ve Me’cüc’ü, üç güneş tutulmasını, Doğudakini, Batıdakini ve Arap Yarımadasındakini ve son olarak da Yemen’de çıkacak ateşi zikretti.”²¹⁶

Bu saydıklarımız, kıyametin “büyük alametleri” diye nitelenen alametlerdir. Bunların dışında, hadisi şeriflerde zikredilen ve “kıyametin küçük alametleri” diye anılan alametler de vardır. Şu hadiste bunlardan birkaçı zikredilmektedir:

إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ وَيَطْهَرَ الرِّثَا وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ

“İlmin kaldırılması, cehaletin yerleşmesi, zinanın açıkça yapılması ve içkinin (çok) içilmesi kıyametin alametlerindedir.”²¹⁷

Berzah Âlemi

Dünya hayatının sona erdiği ölüm ile ebedî ahiret hayatının başladığı zaman arasında, Kur’an’ın “Berzah” adını verdiği bir dönem bulunmaktadır. **Berzah**, “engel”, “perde” anlamlarına gelir. Kur’an’da şöyle buyuruluyor:

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ

“Nihayet onlardan birine ölüm gelince, ‘Rabbim! Beni dünyaya geri gönderiniz ki, terk ettiğim dünyada salih bir amel yapayım’ der. Hayır! Bu sadece onun söylediği (boş) bir sözden ibarettir. Onların arkasında, tekrar diriltile-

²¹⁶ Müslim, Fiten, 13, III, 2225.

²¹⁷ Buhârî, İlim, 21, I, 28.

cekleri güne kadar (devam edecek, dönmelerine engel) bir perde (berzah) vardır.” (Mü'minûn, 23/99-100)

Kabir Hayatı

Akıllı ve buluşa ermiş bir insan ölüp kabre konulunca “Münker-Nekîr” adlı iki melek gelip, onu sorguya çeker.

إِذَا وَصَعَ الْعَبْدُ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى وَذَهَبَ أَصْحَابُهُ، حَتَّى إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نَعَالِهِمْ، أَتَاهُ مَلَكَانِ فَأَقْعَدَاهُ،
فَيَقُولَانِ لَهُ: مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟

“(Mü'min) kul kabre konulup dost ve yakınları ayrılıp gittikleri zaman -ki meyyit gidenlerin ayak seslerini duyar- ona iki melek gelir ve meyyiti oturturlar ve ona sorarlar: Muhammed hakkında ne diyorsun?

فَيَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ فَيَقَالُ: أَنْظِرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ، أْبَدَلْتَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ

Mü'min, ben şahitlik ederim ki o Allah'ın kulu ve elçisidir, der. Bunun üzerine melekler, ey mü'min! Cehennemdeki yerine bak, Allah onu senin için cennetten bir makamla değiştirdi, derler.

Peygamber (s.a.s.), فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا “O mü'min cehennem ve cennetteki o iki makamını birden görür, buyurmuştur.

وَأَمَّا الْكَافِرُ، أَوْ الْمُنَافِقُ: فَيَقُولُ: لَا أَدْرِي، كُنْتُ أَقُولُ مَا يَتَقُولُ النَّاسُ

Kâfir ve münafık meyyit, meleklerin sorularına, Muhammed hakkında bir şey bilmiyorum, halkın ona ('Peygamber' dediklerini duyar ve) ben de onların dediğini derdim' der. Kâfir ve münafık meyyite, hay sen anlamaz ve duymaz olaydın, denir.

ثُمَّ يَضْرِبُ بِمِطْرَقَةٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً بَيْنَ أُذُنَيْهِ فَيَصِيحُ صَيْحَةً

Sonra bu kâfir ve münafığın iki kulağı arasına demirden bir topuzla vurulur. Topuz vurulunca şiddetle bağırıp feryat eder.

Bunların feryadını insan ve cin hariç ölüye yakın her şey duyar.”²¹⁸

Kıyamet Ahvâli

Kıyametin gerçekleşmesi ile daha sonra meydana gelecek olan birtakım olaylara ve yaşanacak hâllere kıyamet ahvâli denir. Bunları şöyle sıralamak mümkündür:

İsrafı adlı meleğin üfmesi ile kâinatın düzeni bozulacak, kıyamet kopacak bütün canlılar ölecek, Allah'tan başka her şey yok olacaktır

Şu ayetlerde sûr'a birinci defa üfürülmesi ve kıyametin kopuş anı anlatılmaktadır:

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعَقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ

“Sûr'a üflenir ve Allah'ın dilediği kimseler dışında, göklerdeki herkes ve yerdeki herkes ölür” (Zümer, 39/68).

قَتَّرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ۚ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحَدَّثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ

“İnsanların hesaba çekilmeleri yaklaştı. Hâlbuki onlar gaflet içinde yüz çevirmektedirler. Rablerinden kendilerine yeni bir öğüt (bir uyarı) gelmez ki onlar mutlaka onu alaya alarak (kalpleri de gaflette olarak) dinlemesinler.” (Enbiyâ, 21/1-2)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۚ يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تُذْهِلُ كُلَّ مَرْصِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ

وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتٍ حَمْلًا حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

“Ey insanlar! Rabb'inize karşı gelmekten sakının. Çünkü kıyamet sarsıntısı çok büyük bir şeydir. Onu göreceğiniz gün, her emzikli kadın emzirmekte olduğu çocuğundan geçer ve her hamile kadın da karnındaki çocuğunu düşürür. İnsanları sarhoş görürsün; hâlbuki onlar sarhoş değillerdir. Ne var ki Allah'ın azabı çok şiddetlidir” (Hacc, 22 / 1-2).

Öldükten Sonra Diriltirme (Ba's)

Yine Allah'ın emri ile İsrâfil adlı meleğin “Sûr'a ikinci defa üfmesi ile bütün insanlar tekrar diriltileceklerdir. Bu dirilme, ruhların cesetleri ile buluşup birleşmesiyle gerçekleşecektir. Kur'an'ın şu ifadesi de ikinci defa sûr'a üfürüleceğini haber vermektedir:

ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

“Sonra ona bir daha üflenir. Bir de bakarsı, onlar (insanlar) kalkmış bekliyorlar” (Zümer, 39/68).

Öldükten sonra dirilmek, yok olan bedenlerin tekrar var edilmesi ve onlara hayat verilmesi olduğuna göre, her normal akıl, bir şeyi baştan yaratmakla onu tekrar var etmenin eş değerde olduğunu, bir şeyi ilk defa yaratanın, onu tekrar var edebileceğini kabul eder. Şu ayetler bu gerçeği ifade etmektedir:

وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ

“O, başlangıçta yaratmayı yapan, sonra onu tekrarlayacak olandır. Bu O’na göre (ilk yaratmadan) daha kolaydır.” (Rûm, 30/ 27; ayrıca bk. Ahkâf, 46/33)

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

“Çünkü kıyamet muhakkak gelecektir. Onda hiçbir şüphe yoktur ve şüphesiz Allah kabirdeki kimseleri diriltecektir. (Hacc, 22/7)

Haşr

Yeniden dirilişin ardından, bütün mahlûkat, hesap vermek üzere bir araya toplânırlar. Bu toplântı yerine “mahşer” denir. Şu ayette bu gerçek ifade ediliyor:

يَوْمَ تَشَقُّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ

“O gün yer, onların üzerinden süratle yarılıp ayrılır. Bu (hesap için) bir toplamadır, bize göre kolaydır.” (Kâf, 50/ 44) Haşr hâli, çok zor ve sıkıntılı bir hâl olacaktır. İnsanlar, melekler, cinler ve bütün hayvanlar bir arada haşrolacaklardır. Herkes kendi derdine düşecek, kimsenin kimseye bakacak hali olmayacaktır. Hz. Peygamber (s.a.s.);

يَحْشُرُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عُرَاءَ غُرْلًا

“Kıyamet gününde insanlar çıplak, sünnet olmamış ve yalın ayak bir hâlde (mahşere) geleceklerdir” deyince Hz. Âişe;

يَا رَسُولَ اللَّهِ الْإِنْسَاءُ وَالرِّجَالُ جَمِيعًا يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ

“Ey Allah’ın Resûlü, kadın ve erkeklerin hepsi bir arada olunca birbirlerine bakmazlar mı?” diye sormuş, Hz. Peygamber (s.a.s.) de;

يَا عَائِشَةُ الْأَمْرُ أَشَدُّ مِنْ أَنْ يَنْظُرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ

“Ey Âişe! O gün, insanların birbirlerine bakamayacakları kadar şiddetlidir”²¹⁹ cevabını vermişlerdir.

Burada haklı haksız ayrılacak, dünyada hakkı yenenler, zulme uğrayanlar kendilerine haksızlık edenlerden haklarını alacaklardır. Resûlullah şöyle buyurmuştur:

لَتُؤَدَّنَ الْحُقُوقُ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُفَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ تَنْحَطُّهَا

“Kıyamet gününde hakları sahiplerine mutlaka ödeyeceksiniz. Öyle ki, boynuzsuz koyunun hakkı, tos vuran boynuzlu koyundan alınıp kendisine verilecektir.”²²⁰

lup konuşamayacağı kıyamet gününde ancak kendilerine, insanlar için şefaata etme izni verilenler konuşabilir. Peygamberler, melekler, Allah'ın sevgili kulları şefaatte bulunacaklardır. Şu ayette buna işaret edilmektedir:

لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا

“Rahman'ın katında söz almış olanlardan başkaları şefaata hakkına sahip olmayacaklardır.” (Meryem, 19/ 87)

İnsanlar Âdem, Nûh, İbrahim, Musa ve İsa peygamberlere, kendilerine şefaata etmeleri için giderler, onlar bu konuda özür beyan edince bu defa Hz. Muhammed'e gelirlir.

Hız. Peygamberin iki yerde şefaati olacaktır. Birincisi, mahşerde toplanan insanların hesaplarının bir an evvel görülmesi ve o dehşet hâlinin bitmesi için edeceği şefaata. Buna “şefaata-i uzmâ” (büyük şefaata) denir. Bir de Peygamberimiz (s.a.s.)'in kendi ümmetine özel şefaati olacaktır. Bu şefaata sayesinde sorguya çekilmeden cennete girenler olacaktır. Bir kısmının derecesi yükselecek, bir kısmının da günahları affolacak ve cennete girecektir. Resûlullah, شَفَاعَتِي

لَأَهْلِ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي “Benim şefaetim, ümmetinden büyük günah sahipleri içindir”²²¹ buyurmuştur. Küçük günahları, nafîle ibadetlerin affettireceğini yine Peygamberimiz haber vermiştir.

Kitap-Amel Defteri

Dünya hayatında herkesin yaptıkları görevli melekler tarafından kaydedilmektedir:

وَأَنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

“Hâlbuki üzerinizde, muhakkak, bekçiler, değerli yazıcılar vardır. Onlar yapmakta olduklarınızı bilirler” (İnfitâr, 82/10–12) İşte kıyamet gününde bu kayıtların tutulduğu “amel defterleri” (kitap) herkese teslim edilecek ve kimse yaptıklarını inkâr etme imkânı bulamayacaktır:

وَكُلُّ إِنْسَانٍ أَلْمَنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا إِفْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ

الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

“Her insanın amelini boynuna yükledik. Kıyamet günü kendisine, açılmış olarak karşılaşıacağı bir kitap çıkaracağız. ‘Oku kitabını! Bugün hesap görücü olarak sana nefsin yeter.’ denilecektir.” (İsrâ, 17/13–14)

²²¹ Ebû Davûd, Sünnet, 23. V, 106.

Kitapları sağ yanından verilenlerin hesapları kolay olacaktır. Sol yanından verilenler ise zorda kalacaklardır.

Yaptıklarını inkâr etmeye kalkışanlara karşı dilleri, elleri ve ayakları şahitlik edecektir. Yüce Allah, bu gerçeği şöyle haber veriyor:

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“İşlemiş oldukları günahahtan dolayı, dillerinin, ellerinin ve ayaklarının, kendi aleyhlerine şahitlik edeceği günde onlara çok büyük bir azap vardır.” (Nûr, 24/24)

Sual, Hesap ve Mizan

Mahşerde toplanan insanlar muhakeme edilecekler, sualler sorulacak ve herkes dünyada yaptıklarının hesabını verecektir. Şu ayetler sual ve hesabın hak olduğunu göstermektedir:

فَوَرَبِّكَ لَتَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“Rabb’ine andolsun, onların hepsine yapmakta olduklarını mutlaka soracağız.” (Hicr, 15/92-93)

Herkesin dünyada yaptığı ameller, mahiyetini ancak Allah’ın bildiği bir “terazi” ile “tartılacak”tır. Yüce Allah, şöyle buyuruyor:

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَأَنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا

حَاسِبِينَ

“Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız. Öyle ki hiçbir kimseye zerre kadar zulmedilmeyecek, (yapılan iş) bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, onu getirip ortaya koyacağız. Hesap görücü olarak biz yeteriz.” (Enbiya, 21/47)

Sırat

Hesapların görülmesinden sonra herkes, cehennemin üzerinde bulunan ve mahiyetini bizim bilemediğimiz “sırat” üzerinden geçecektir. Günahı sevabından az olanlar buradan güvenli bir şekilde geçecek, diğerlerini cehennem kendine çekecektir. Şu ayet-i kerimede “sırat” yolculuğuna işaret vardır:

وَأَنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا

“(Ey insanlar!) Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yoktur. Rabb’in için bu, kesin olarak hükme bağlanmış bir iştir.” (Meryem, 19/71)

Cennet ve Cehennem

Kıyamet gününün son merhalesi, en büyük mükâfat ile en büyük cezanın gerçekleşeceği merhaledir. O ana kadar tamamlanan işlemler sonunda, mü’minlerin sevapları günahlarından çok olduğu ortaya çıkarılır. Ebediyen içinde

واما الدين سعدوا ففي الجنة خالدین فیہا ما دامت السموات والارض الا ما شاء ربك

“Mutlu olanlara (mü'minlere) gelince, gökler ve yerler durdukça içinde ebedî kalmak üzere cennettedirler. Ancak Rabb'inin dilemesi başka. Bu, onlara ardı arası kesilmez bir lütuf olarak verilmiştir.” (Hüd, 11/108)

Kâfirler ise ebedî olarak cehennemde kalacaklardır. Allah, hepimizi bu kötü sonuçtan korusun. Yüce Rabbimiz şöyle buyuruyor:

فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُّوا فَنَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا رَفِيرٌ وَشَهِيقٌ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ

“Mutsuz olanlara (kâfirlere) gelince, onlar cehennemdedirler. Onların orada şiddetli bir soluyuşları vardır. Onlar, gökler ve yer durdukça orada ebedî olarak kalacaklardır.” (Hüd, 11/106–107)

Sonuç

Kısaca söylemek gerekirse; bu dünya hayatı geçicidir. İnsan imtihan için yaratılmıştır. Herkesin davranışlarının adaletli bir şekilde karşılığını görmesi için, hiçbir yan etkinin bulunmayacağı âdil bir mahkemenin ve adalet ortamının gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Aksi takdirde, yeryüzündeki haksızlıklar ve zulümler, yapanın yanında kâr kalır. Böyle bir durum akla aykırıdır. İşte bu sebeple, herkesin yaptıklarının hesabını vereceği bir ikinci hayat zorunludur. Bütün semavî dinlerin temel ilkeleri arasında, öldükten sonra dirilme ve ebedî olan ikinci bir hayatın varlığı inancı yer almaktadır.

Ahret inancı, insanı boşluktan ve ümitsizlikten kurtarır, ilâhî adaletin gerçekleşecek olması azmi ve gayreti arttırır.

Ölüm bir yok oluş değil, asıl ve sonsuz hayatın bir başlangıcıdır.

